

O. Michał Lukoszek – Kraków

MISJA ŚWIECKICH W KOŚCIELE W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Misja należy do natury Kościoła, w związku z tym, pisze Jan Paweł II, Kościół nie może nie być misyjny. W czasach współczesnych przed Kościołem stoi olbrzymie zadanie ewangelizacyjne. To swego rodzaju obowiązek zarówno wobec narodów o długiej tradycji chrześcijańskiej, jak i wobec tych, którzy Chrystusa jeszcze nie poznali. Nieodzowne dla skutecznej realizacji owego posłannictwa wraz z zaangażowaniem kapłanów jest apostołstwo ludzi świeckich¹.

Idea komunii osób wiąże się ściśle z ideą uczestnictwa świeckich w posłannictwie Kościoła i zarazem ją uzasadnia. Komunia jako organiczne uczestnictwo w życiu Kościoła jest równocześnie udziałem w przeznaczeniu, czyli posłannictwie Kościoła do zbawienia świata. Można nawet powiedzieć, że ta komunია w życiu eklezyjalnym utożsamia się z posłannictwem. Stąd w Adhortacji *Christifideles laici* wizja Kościoła jako komunii osób jest ściśle związana z wezwaniem do współodpowiedzialności świeckich za jego misję, misyjność zaś jawi się jako jego nieodłączna i istotna cecha. We wspomnianym dokumencie Jan Paweł II często powraca do myśli o „nowej ewangelizacji” oraz ewangelizacji ogólnie rozumianej, w której świeccy odgrywają niezastąpioną rolę. Bez zaangażowania laikatu nie do pomyślenia staje się przeciwdziałanie procesom dechrystianizacji i ateizacji całych społeczności, a także ożywienie działalności misyjnej w krajach, w których Ewangelia jest głoszona po raz pierwszy².

¹ Por. Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 119.

² Por. K. Wojtyła, *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1988, s. 174–175; E. Weron, *Vademecum ludzi świeckich. Nad papieską adhortacją „Christifideles laici”*, w: *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich*, red. E. Weron, Poznań 1989, s. 275–276.

1. Misyjna natura komunii kościelnej

Trwanie w komunii kościelnej domaga się od wierzących życia przynoszącego owoc. Jan Paweł II, inspirowany myślą biblijną, z głębokim przekonaniem zauważa, że wydanie stosownego owocu jest wręcz podstawowym wymogiem chrześcijańskiego życia. Odwołując się do ewangelicznego obrazu winnego krzewu (J 15,5)³, formułuje zdanie, że chrześcijanin, który nie przynosi owocu, nie trwa w komunii. Nieodzownym warunkiem owocności życia chrześcijańskiego jest komunია z Jezusem, z której rodzi się komunია z innymi ludźmi, jako dar Chrystusa i Ducha Świętego⁴. Komunია kościelna, według Papieża, posiada naturę misyjną. „Komunია rodzi komunię”⁵, stwierdza, co wynika z Jezusowych słów skierowanych do Apostołów, zgodnie z którymi zostali oni wybrani, aby przyjmując i głosząc Ewangelię, przynosili stosowny owoc (por. J 15,16). Istnieje zatem ścisły związek pomiędzy komunią a misją, głęboki do tego stopnia, że komunია i misja „przenikają się i nawzajem implikują tak dalece, że komunია jest równocześnie źródłem i owocem misji: komunია jest misyjna, misja zaś służy komunii”⁶. Komunია i misja są ściśle ze sobą związane, ponieważ ten sam Duch Święty, który gromadzi i jednoczy Kościół, jednocześnie posyła go na cały świat, aby wszędzie głosił Dobrą Nowinę. Kościół jest świadomy otrzymania wielkiego daru komunii, pisze Następca św. Piotra, i jednocześnie wie, że komunია ta ma przeznaczenie powszechne. Misja Kościoła wypływa z jego natury, do której należy bycie „znakiem i narzędziem (...) jedności całego rodzaju ludzkiego”⁷. Cel misji Ojciec Święty również postrzega w świetle tajemnicy komunii. Jest nim poznanie i przeżycie „nowej komunii”, której nowość wyznacza tajemnica Wcielenia, gdzie Bóg zaprasza ludzkość do wspólnoty ze sobą⁸.

Po ukazaniu zależności pomiędzy komunią kościelną a misją Jan Paweł II podkreśla, iż „znaczną część odpowiedzialności za misję Kościoła Bóg powierza świeckim pozostającym w komunii ze wszystkimi innymi członkami Ludu Bożego”⁹. Papież zwraca uwagę na niezastąpioną rolę laikatu w głoszeniu

³ Papież przytacza zdanie zaczerpnięte z Ewangelii Janowej: „Każdą latorośl, która w mnie nie przynosi owocu, [Ojciec mój] odcina” (J 15,5).

⁴ Por. Jan Paweł II, *Christifideles laici* (dalej ChL), 32.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (dalej LG), 1.

⁸ Por. ChL 32; por. też A. Zuberbier, *Współodpowiedzialność świeckich w zbawczym posłannictwie Komunii-Kościola*, „Ateneum Kapłańskie” (dalej AK), 114 (1990), s. 390–391.

⁹ ChL 32; por. LG 30.

Ewangelii, co wydatnie wspomaga wspomniany już jego świecki charakter, dzięki któremu Dobra Nowina może docierać do wszystkich warstw i środowisk ludzkich¹⁰.

Komunia i misja są ze sobą nierozłącznie związane. Komunia, która jest darem Ducha Świętego, jest ukierunkowana na rodzenie nowej komunii, jak można by innymi słowy określić misję Kościoła. Cel ostateczny misyjnej komunii to doprowadzenie ludzi do komunii z samym Bogiem. Także i tutaj udział laikatu w wypełnianiu owego posłannictwa jest nieodzowny, a wręcz, jak już nadmieniono wcześniej, stanowi warunek jego posłannictwa.

2. Ewangelizacja

Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej zobowiązują i upoważniają każdego człowieka ochrzczonego do głoszenia Ewangelii, na którym koncentruje się misja Kościoła¹¹. Wielkie znaczenie ewangelizacji wynika z faktu, iż jest to zadanie zlecone Kościołowi przez samego Chrystusa (por. Mk 16,15). Ewangelizacja, podkreśla Jan Paweł II, umożliwia budowanie i kształtowanie Kościoła jako wspólnoty wiary. Wiara ta ma konkretny wyraz w życiu Kościoła, jako wiara „wyznawana, sprawowana i przeżywana”. Wyznawana jest przez przyjęcie słowa Bożego, sprawowana w sakramentach, zaś przeżywana w miłości będącej duszą chrześcijańskiego życia moralnego¹². Sama Ewangelia jest nieodłącznie związana z życiem wspólnoty kościelnej, gdyż ze swej natury dąży do nawrócenia człowieka, do osobistej jedności ze Zbawicielem, predysponuje do przyjęcia sakramentów świętych, a także pomaga w prowadzeniu życia zgodnego z wymaganiami w niej zawartymi¹³. Do istoty ewangelizacji należy dawanie świadectwa o Bogu, który przychodzi, aby zaprosić i wprowadzić człowieka do wspólnoty ze sobą. Dokonuje tego w Chrystusie, w którym objawia swoją miłość do całego stworzenia oraz powołuje wszystkich do życia wiecznego, mającego swój początek już w obecnym eonie poprzez wyzwolenie z grzechu i jedność z widzialną społecznością Kościoła. Ewangelizacja jest związana z życiem doczesnym, gdyż Dobrą Nowinę głosi się człowiekowi żyjącemu w konkretnej epoce historycznej, odznaczającej się określonymi

¹⁰ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia in Europa* (dalej EiEu), 41; por. też J. Stala, *Kościół jako podmiot misji ewangelizacyjnej*, „Communio” – wydanie polskie (dalej ComP), 6 (114) (1999), s. 55–62.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 71.

¹² Por. ChL 33; por. też J. Stala, *Kościół jako podmiot misji ewangelizacyjnej*, art. cyt., s. 64.

¹³ Por. ChL 33; por. też L. Scheffczyk, *Duc in altum – Kościół w trzecim tysiącleciu*, ComP 3 (141) (2004), s. 36.

warunkami społeczno-ekonomicznymi oraz specyficznym dla siebie rozwojem cywilizacyjnym i kulturowym¹⁴.

Jan Paweł II zwraca uwagę na konieczność nowej ewangelizacji w czasach nam współczesnych. Dotyczy ona narodów, które bardzo wcześnie przyjęły chrześcijaństwo i dążyły do tego, aby w jego duchu kształtować swoje życie i kulturę, jednak od pewnego momentu swojej historii doświadczają procesu odchodzenia od swych chrześcijańskich korzeni. Papież nakreślając sytuację tych narodów, wskazuje na źródła odchodzenia od ducha ewangelicznego. Wymienia wśród nich zubożenie, sekularyzm, ateizm, dobrobyt materialny, odrzucenie Boga, słabnące znaczenie wiary w różnych sytuacjach życiowych, w wyniku czego w obliczu rozmaitych problemów człowiek nierzadko doświadcza rozczarowania i rozpacz. Jedynie nowa ewangelizacja, przekonuje Ojciec Święty, może zapewnić odrodzenie czystej, żywej wiary, nadając istniejącym i w niektórych miejscach pielęgnowanym jeszcze tradycjom religijnym moc prowadzącą do autentycznej wolności człowieka. Należy dołożyć starań, wynika z papieskiej koncepcji, aby przede wszystkim odtworzyć „chrześcijańską tkanę” wspólnot kościelnych w krajach dotkniętych oziębłością religijną, by w konsekwencji obudzić „tkanę religijną” społeczności ludzkiej¹⁵.

Wobec tak nakreślonego problemu odejścia od korzeni chrześcijańskich i konieczności nowej ewangelizacji, Następca św. Piotra stwierdza wyraźnie, iż niezastąpioną rolę w tym dziele odgrywają wierni świeccy. Całym swoim życiem, które konsekwentnie kształtują według Ewangelii, mają świadczyć, że wiara chrześcijańska daje odpowiedź na egzystencjalne problemy, z którymi człowiek spotyka się w swoim życiu. Ponadto wobec wszystkich ludzi powinni być świadkami nieskończonej miłości Boga do człowieka. Taka postawa przyjęcia Ewangelii staje się najbardziej przekonującym świadectwem wobec świata, a także wyrazem poszukiwania Chrystusa, które określa cały styl życia człowieka właściwy jego godności¹⁶.

Ostatecznie jako cel nowej ewangelizacji Jan Paweł II wyznacza kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych, w których wiara ujawniałaby się

¹⁴ Por. A. A. Napiórkowski, *Kościół wobec wyzwań współczesności*, w: *Kościół w czasach Jana Pawła II*, red. M. Rusecki, K. Kaucha, J. Mastej, Lublin 2005, s. 149.

¹⁵ Por. ChL 34; por. też J. Górski, *Jan Paweł II misjonarz świata*, Katowice 2006, s. 37; K. Ligęza, *Jana Pawła II wizja zadań nowej ewangelizacji wobec współczesnej kultury*, „Polonia Sacra” (dalej PS), XXVII (2005), s. 87–95; S. Wypych, *Spór Jana Pawła II z „młczącą apostazją” człowieka sytego w Europie*, PS XXVII (2005), s. 298–304.

¹⁶ Por. ChL 34; por. też J. Górski, *Jan Paweł II misjonarz świata*, dz. cyt., s. 38; J. Orzeszyna, *Powołanie i posłannictwo świeckich w Kościele*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne”, VI (2003), s. 223–224.

jako przyłgnięcie do osoby Chrystusa i Jego Ewangelii, sakramentalna komunia z Nim, oraz życie w duchu miłości i służby¹⁷.

Katolicy świeccy mają swój udział w kształtowaniu takich wspólnot nie tylko przez osobiste świadectwo, ale również przez podejmowanie konkretnych działań misyjnych wobec tych, którzy nie wierzą lub nie żyją zgodnie z wiarą otrzymaną na chrzcie świętym. Przykładem podobnych działań może być zaangażowanie laikatu w systematyczną katechezę¹⁸.

Papież wielkie znaczenie laikatu dostrzega ponadto w specyficznym misyjnym zadaniu Kościoła, jakim jest głoszenie Ewangelii tym, którzy jeszcze nie poznali Chrystusa. Biskup Rzymu wyraża swoje pełne uznanie dla osób świeckich, gotowych nierzadko poświęcić misjom całe swoje życie i zostawić wszystko dla realizacji tego dzieła¹⁹.

Głoszenie Ewangelii słowem i czynem to powinność każdego chrześcijanina. Obowiązkiem Kościoła jest budzenie wiary w świecie – zarówno tam, gdzie Ewangelia nie była jeszcze głoszona, jak i tam, gdzie niemal całe społeczeństwa odeszły od ewangelicznych korzeni. W odniesieniu do tych ostatnich nowa ewangelizacja ma za cel kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych, dających żywe świadectwo życia z Chrystusem. Także tam, gdzie Ewangelia głoszona jest po raz pierwszy, pożądana jest i godna uznania obecność świeckich, oddających swoje siły szerzeniu Dobrej Nowiny.

3. Obszary ewangelizacyjnego zaangażowania laikatu

Jan Paweł II wymienia liczne obszary życia społecznego, które dzięki zaangażowaniu laikatu mają być kształtowane prawdą Ewangelii.

Uczestnictwo świeckich w misji Kościoła urzeczywistnia się w służbie na rzecz człowieka i społeczeństwa. Papież stwierdza, że Kościół jako wspólnota ewangelizowana i ewangelizująca staje się sługą człowieka. Ową służbę Ojciec Święty widzi w perspektywie królestwa Bożego, które jest ostatecznym celem Kościoła. Jest ono jednocześnie źródłem wyzwolenia i zbawienia dla ludzkości. Dlatego Kościół, prowadząc ludzi do ostatecznego przeznaczenia, stara się być blisko nich w ich codziennym życiu. Godzi się w tym kontekście przywołać słynne stwierdzenie Papieża Polaka z początku Jego posługi na Stolicy Apostolskiej, iż człowiek „jest pierwszą drogą, po której winien kroczyć Kościół w wypełnianiu swojego posłannictwa, jest pierwszą i podstawową drogą Kościoła, drogą wyznaczoną przez samego Chrystusa, drogą, która prowadzi

¹⁷ Por. ChL 34.

¹⁸ Por. tamże; por. też J. Stala, *Uczestnictwo wiernych w dziele ewangelizacji*, AK 140 (2003), s. 221.

¹⁹ Por. ChL 35; por. też J. Górski, *Jan Paweł II misjonarz świata*, dz. cyt., s. 23.

przez tajemnicę Wcielenia i Odkupienia”²⁰. Tajemnica Chrystusa głoszona przez Kościół objawia jednocześnie człowieka jemu samemu, ukazując mu tym samym jego godność i ostateczne przeznaczenie. Obecność świeckich członków Kościoła w świecie przyczynia się wydatnie do ożywiania jego rzeczywistości duchem chrześcijańskim, a także do afirmacji osoby ludzkiej, gdyż podkreśla w szczególności sposób jej godność²¹.

Służbie na rzecz rodziny ludzkiej, w którą zaangażowany jest laikat – uczy Biskup Rzymu – winna towarzyszyć świadomość nienaruszalnej godności osoby. Wśród całego stworzenia jedynie człowiek jest osobą, to znaczy podmiotem świadomym i wolnym, a w związku z tym jest „ośrodkiem i szczytem” całej rzeczywistości ziemskiej²². Godność osobista to największa wartość, dzięki której człowiek przewyższa cały świat materialny. O wartości człowieka zatem nie stanowi stan jego posiadania, ale to, kim jest. Godność osoby ludzkiej wynika z jej pochodzenia i przeznaczenia. Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże, odkupiony przez Chrystusa, obdarowany godnością dziecka Bożego, uświęcony przez Ducha Świętego jest powołany do komunii z Bogiem. Z tego powodu godność człowieka domaga się poszanowania, a wszelka krzywda jej wyrządzona jest obrazą jego Stwórcy. Osobista godność sprawia, że człowiek stanowi wartość samą w sobie i nie może w żadnym wypadku służyć jako przedmiot użycia lub narzędzie. Godność osobista jest wreszcie podstawą równości wszystkich ludzi, źródłem wzajemnej solidarności, co wyraża się w dialogu i komunii, które wywodzą się z tego, kim człowiek jest, nie zaś z tego, co posiada²³.

Jan Paweł II przypomina, że uznanie godności osoby ludzkiej wyraża się w uznaniu jej podstawowych i nienaruszalnych praw, wśród których na pierwszym miejscu stoi prawo do życia²⁴. Papież mocno akcentuje, że zadanie obrony prawa do życia w szczególności spoczywa na niektórych świeckich. Obowiązek ten dotyczy zwłaszcza rodziców, wychowawców, pracowników służby zdrowia oraz osób sprawujących władzę gospodarczą i polityczną. Zadanie świeckich na tym polu dotyczy zatem różnych dziedzin życia, jednak Biskup Rzymu w sposób bardzo dobitny zwraca uwagę, iż członkowie laikatu winni czuwać, aby z mądrością i roztropnością korzystać ze zdobyczy techniki, zwłaszcza w dziedzinie bioetyki, by rozwój ludzkiej wiedzy

²⁰ Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, 14.

²¹ Por. Jan Paweł II, *Zadania świeckich w porządku doczesnym*, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II: Kościół*, Kraków-Ząbki 1999, s. 344.

²² Por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (dalej GS), 12.

²³ Por. ChL 37; por. też J. Stala, *Uczestnictwo wiernych w dziele ewangelizacji*, art. cyt., s. 230.

²⁴ Por. GS 27.

i umiejętności nie był okazją do manipulacji osobą ludzką, a także w innych sytuacjach, by nie prowadził do odsuwania na margines istnienia rodziny ludzkiej całych narodów²⁵.

Kolejny wymiar godności osoby ludzkiej, jednocześnie zaś miejsce zaangażowania laikatu, Jan Paweł II widzi w sferze religii. Za Deklaracją *Dignitatis humanae* przypomina, że „społeczeństwo ma obowiązek zapewnić każdej osobie prawo do wyznawania własnych przekonań i praktykowania swojej religii w sposób nie kolidujący ze sprawiedliwym ładem publicznym”²⁶. Wymóg poszanowania religijności człowieka jest głęboko wpisany w naturę osoby, sam zaś związek z Bogiem stanowi konstytutywny element istnienia ludzkiego. Uznanie prawa do wolności religijnej i wolności sumienia, które wyraża się w uznaniu i poszanowaniu wiary i wypływających z niej decyzji, należy do najpoważniejszych obowiązków każdej społeczności, która pragnie zabezpieczyć dobro osoby i społeczności. Również w tym miejscu chrześcijanie świeccy odgrywają niebagatelną rolę, dając świadectwo swojej wiary. Wobec zdarzających się i w czasach współczesnych sytuacji prześladowania chrześcijan, Następca św. Piotra wyraża szczególne uznanie dla tych wszystkich świeckich, którzy ze względu na swoją wierność Ewangelii doświadczają dyskryminacji i poniżenia, nawet niejednokrotnie aż do męczeństwa²⁷.

Zamykając wykład dotyczący zaangażowania laikatu na rzecz osoby ludzkiej, Biskup Rzymu pisze:

Odpowiedzialność za służenie społeczeństwu – ściśle połączona z odpowiedzialnością za służbę osobie – jawi się jako ogólne zadanie owego ożywiania duchem chrześcijańskim porządku doczesnego, co stanowi powołanie katolików świeckich, każdego zgodnie z jego własnym sposobem życia²⁸.

Osoba ludzka, posiadając z natury charakter społeczny, powołana jest do życia we wspólnocie. Społeczeństwo stanowi owoc i znak społecznej natury człowieka, pełna zaś prawda o nim – zauważa Jan Paweł II – ukazuje się we wspólnocie osób. Współzależność pomiędzy osobą a społeczeństwem idzie tak daleko, że wszelkie działania dla dobra osoby są działaniami na rzecz społeczeństwa, wszystko zaś, co czyni się dla społeczeństwa, zawsze przynosi korzyść osobie²⁹.

W kontekście społecznego charakteru osoby ludzkiej Papież podejmuje refleksję na temat rodziny, jako miejsca zaangażowania świeckich w wypełnianie misji Kościoła. Rodzina powinna oddać się na służbę Kościoła i społeczeństwa

²⁵ Por. ChL 38.

²⁶ Jan Paweł II, *Zadania świeckich w porządku doczesnym*, dz. cyt., s. 345.

²⁷ Por. ChL 39.

²⁸ Tamże.

²⁹ Por. ChL 40.

w sposób dla siebie charakterystyczny, to znaczy jako wspólnota życia i miłości. Jako wspólnota złączona więzami jedności, rodzina uczestniczy w prorockiej, kapłańskiej i królewskiej misji Chrystusa, ujawniając się jako wspólnota wierząca i ewangelizująca, wspólnota dialogu z Bogiem oraz wspólnota pełniąca służbę na rzecz drugiego człowieka³⁰.

Małżeństwo i rodzina, pisze Biskup Rzymu, to podstawowy i pierwotny przejaw społecznego wymiaru osoby, a także pierwsza płaszczyzna społecznego zaangażowania świeckich. Papież postuluje, by rodzinę – podstawową komórkę społeczeństwa – otoczyć szczególną opieką. Rodzina, aby właściwie wypełniła swoje zadanie, winna uświadomić sobie swoje fundamentalne i pierwotne znaczenie wobec społeczności. Ponadto sama musi stać się promotorem swojego rozwoju i uczestnictwa w życiu społecznym, żeby w ten sposób domagać się poszanowania praw chroniących ją samą, a tym samym całe społeczeństwo³¹.

Świeccy angażują się w życie Kościoła poprzez urzeczywistnianie miłości w stosunku do drugiego człowieka. Papież stwierdza, że „miłość bliźniego [wyrażająca się w rozmaitych dziełach miłosierdzia] stanowi najbardziej bezpośrednią, powszechną i powszednią formę owego ożywiania duchem chrześcijańskim porządku doczesnego, co stanowi specyficzne zadanie świeckich”³². Praktykowanie miłości bliźniego, uczy Jan Paweł II, jest wyrazem udziału w królewskiej misji Chrystusa. To forma najprostszego, a zarazem dostępnego dla wszystkich urzeczywistniania się Chrystusowego królowania w świecie, dzięki zaangażowaniu Jego uczniów. Miłość bliźniego jest jednocześnie najbardziej wzniosłą formą urzeczywistniania się królewskiego posłannictwa chrześcijan, ponieważ stanowi dar Ducha Świętego udzielany dla budowania Kościoła i dobra całej rodziny ludzkiej. „Miłość – stwierdza Biskup Rzymu – ożywia i wspiera czynną solidarność, wrażliwą na całokształt potrzeb istoty ludzkiej”³³. W tym kontekście Jan Paweł II dostrzega i docenia wartość wolontariatu, czyli bezinteresownej posługi na rzecz najbardziej potrzebujących, jako ważnego wyrazu apostołstwa, w którym laikat odgrywa rolę pierwszoplanową³⁴.

³⁰ Por. Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, 50; tenże, *Potrzeba przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego*. Spotkanie z uczestnikami IX sesji Papieskiej Rady ds. Rodziny, „L'Osservatore Romano” (dalej OR), 2 (1992), s. 9; por. też A. R. Román, *Prorocka rola rodziny*, ComP, 4 (136) (2003), s. 106–114; J. Neumann, *Chrześcijanin we współczesnej misji Kościoła*, ComP, 3 (141) (2004), s. 46–47.

³¹ Por. ChL 40; Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, 47; por. też E. Szczot, *Jaką rolę pełnią świeccy w parafii?*, w: *Problemy współczesnego Kościoła*, red. M. Rusecki, Lublin 1997, s. 199.

³² ChL 41.

³³ Tamże; por. J. Pałyga, *Świeccy po Soborze*, „Znak”, 1 (1999), s. 86.

³⁴ Por. ChL 41.

Ożywianie duchem chrześcijańskim rzeczywistości doczesnych dokonuje się także poprzez aktywny udział laikatu w życiu politycznym i gospodarczym³⁵. Jan Paweł II postuluje prowadzenie polityki, która miałaby na celu dobro wspólne, jako dobro wszystkich ludzi i całego człowieka. Polityka opowiadająca się za osobą i społeczeństwem, mając na względzie osobistą godność człowieka, będzie promowała sprawiedliwość i broniła jej, to znaczy będzie wspierała prawa i obowiązki społeczności oraz jednostki³⁶. Przedsięwzięcia dla dobra wspólnego są nieodłącznie powiązane z właściwym pojmowaniem władzy. Następca św. Piotra przypomina, że powinna być ona sprawowana w duchu służby, w którym ma się też wyrażać sprzeciw wobec pokusy działań na rzecz partykularnych interesów wąskiej grupy społecznej, czy pokusy utrzymania władzy za wszelką cenę lub jej powiększania. Zadaniem świeckich w dziedzinie polityki jest dawanie świadectwa

wartościom ludzkim i ewangelicznym, które posiadają wewnętrzny związek z działalnością polityczną, jak wolność, sprawiedliwość, solidarność, wierność i bezinteresowne oddanie sprawie wspólnego dobra, prosty styl życia, preferencyjna opcja na rzecz najmniejszych i ubogich³⁷.

Pokrewną dziedzinę zaangażowania świeckich i propagowania ducha ewangelicznego stanowi sfera rozwoju społeczno-gospodarczego. Winno tu być przestrzegane prawo powszechnego przeznaczenia dóbr ziemskich, niezależnie od ustroju społecznego, a w związku z tym należy czynić starania mające na celu zapobieżeniu wszelkim przejawom niesprawiedliwości w tej dziedzinie życia³⁸.

Innym jeszcze zadaniem świeckich zaangażowanych w życie polityczne jest sprzyjanie inicjatywom pokojowym. Wprowadzanie pokoju dokonuje się „zarówno przez nawrócenie serca, jak przez działanie na rzecz prawdy, wolności, sprawiedliwości i miłości, które stanowią niezbywalną podstawę pokoju”³⁹. Ponadto laicy, odrzucając wszelkie formy niedopuszczalnej przemocy, powinni wspierać postawy dialogu, a także aktywizować się na polu wprowadzania ładu społecznego i międzynarodowego⁴⁰.

Niebagatelne znaczenie posiada obecność świeckich w środowiskach kulturotwórczych. Wypada w tym miejscu rozpocząć od pytania o relacje

³⁵ Por. GS 75.

³⁶ Por. ChL 42; por. też J. Orzeszyna, *Powołanie i posłannictwo świeckich w Kościele*, art. cyt., s. 227–228; J. Stala, *Uczestnictwo wiernych w dziele ewangelizacji*, art. cyt., s. 227; J. Pałyga, *Świeccy po Soborze*, art. cyt., s. 86–88.

³⁷ ChL 42; por. Jan Paweł II, *Zadania świeckich w porządku doczesnym*, dz. cyt., s. 345; B. Dembowski, *Wiara a działalność publiczna*, AK 127 (1996), s. 330.

³⁸ Por. Jan Paweł II, *Zadania świeckich w porządku doczesnym*, dz. cyt., s. 346; por. też J. Zabłocki, *Świeccy w odnowie porządku doczesnego*, AK 114 (1990), s. 403.

³⁹ ChL 42.

⁴⁰ Por. tamże.

między Ewangelią a kulturą. Ewangelia nie utożsamia się z żadną kulturą. Dobra Nowina, którą żyje Kościół, może jednak oddziaływać na wszystkie kultury swoimi wartościami, przez co dokonuje się ich ubogacenie i otwarcie na transcendencję. Swego rodzaju synteza wiary z kulturą dokonuje się wówczas, gdy wiara będąc osobistym wyborem Chrystusa, jest autentycznie przeżywana. Staje się wtedy stylem życia, który może prowadzić do głębokiej jedności międzypersonalnej, a ponadto być impulsem poruszającym innych do przyjęcia Chrystusa⁴¹.

Jan Paweł II przypomina, że w tworzeniu i przekazywaniu kultury wyraża się służba na rzecz osoby i społeczeństwa. Kultura, według przyjętego przez Papieża określenia Soboru Watykańskiego II, to

wszystko, czym człowiek doskonali i rozwija wielorakie uzdolnienia swego ducha i ciała; stara się drogą poznania i pracy poddać sam świat pod swoją władzę; czyni bardziej ludzkim życie społeczne tak w rodzinie, jak i w całej społeczności państwowej przez postęp obyczajów i instytucji; wreszcie w dziełach swoich w ciągu wieków wyraża, przekazuje i zachowuje wielkie doświadczenia duchowe i dążenia na to, aby służyły one postępowi wielu, a nawet całej ludzkości⁴².

Zdaniem Biskupa Rzymu kultura ma również wielkie znaczenie w procesie przekazywania wiary. Píše, że „w obrębie kultury i poprzez kulturę wiara chrześcijańska staje się historyczna i tworzy historię”⁴³. Zarówno celem kultury, jak i celem ewangelizacji jest człowiek, jego rozwój, doskonalenie umiejętności oraz rozwój w różnych sferach życia. Kultura zatem okazuje się pierwszym i najważniejszym sprzymierzeńcem ewangelizacji. Konieczne jest oczywiście doprecyzowanie, że chodzi w tym miejscu o kulturę prawdziwą, opartą na dążeniu do dobra i prawdy, nie zaś twórczość hołdującą destrukcji i zakłamaniu, która u swych podstaw okazuje się antyhumanitarna⁴⁴.

Kultura nie może wyjść z pola zainteresowania Kościoła, ponieważ w niej Kościół wypełnia swoją misję. Kultura powinna być postrzegana jako nośnik ewangelicznego orędzia, a jednocześnie jako adresat jego przepowiadania.

⁴¹ Por. S. Ryłko, *Rewolucja wiary, Katolicki laikat w świetle Soboru*, „Więź”, 7 (513) (2001), s. 63.

⁴² GS 53.

⁴³ ChL 44; por. Jan Paweł II, *Powołanie do życia Papieskiej Rady do spraw Kultury*. List do Kardynała Sekretarza Stanu Agostino Casaroli 20 maja 1982 r., w: Jan Paweł II, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, wybór tekstów i opracowanie redakcyjne: M. Radwan, T. Gorzkula, K. Cywińska, Rzym 1986, s. 161–162; tenże, *Miłość natchnieniem kultury chrześcijańskiej*. Przemówienie do uczestników plenarnego posiedzenia Papieskiej Rady ds. Kultury 18 marca 1994 r., OR 5 (1994), s. 22–24.

⁴⁴ Por. W. Wilk, *Kościół w Polsce wobec ewangelizacji kultury i przez kulturę*, AK 126 (1996), s. 326; B. Smolka, *Narodziny i rozwój personalizmu*, Opole 2002, s. 294.

Ewangelia jest owym „zaczynem”, który powoli, ale nieustannie winien przenikać sferę tworzenia i działania człowieka⁴⁵. Dlatego jest rzeczą niezmiernie ważną, aby Kościół poświęcił szczególną uwagę kulturze. Także i tutaj niezastąpione są osoby świeckie, które mogą przyczyniać się do oczyszczania działań ludzkich ze skłonności do złego oraz przenikania ich duchem chrześcijańskim⁴⁶. Niebagatelne znaczenie posiada również działalność naukowa. Wkład chrześcijan pracujących w ośrodkach naukowych owocuje przekazywaniem ludziom, zwłaszcza młodym, wartości stanowiących dziedzictwo kulturalne, które zawiera w sobie – według określenia Jana Pawła II – „dwa tysiąclecia doświadczenia humanistycznego i chrześcijańskiego”⁴⁷.

Obecność laikatu jest ponadto konieczna w środkach społecznego przekazu, które Ojciec Święty uważa za uprzywilejowaną drogę prowadzącą do tworzenia i przekazywania kultury we współczesnych czasach. Do obszarów nieodzownej obecności i aktywności świeckich Jan Paweł II zalicza prasę, film, radio, telewizję oraz teatr, podkreślając, że wszędzie musi być głoszone zbawcze słowo Ewangelii oraz winny być wskazywane drogi zbawienia, otwarte wszystkim ludziom przez Chrystusa⁴⁸.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Misja ewangelizacji kultur*. Przemówienie do Papieskiej Rady ds. Kultury 16 stycznia 1985 r., w: *Wiara i kultura*, dz. cyt., s. 277–278; tenże, *Istnieje – trzeba to stwierdzić bez lęku – chrześcijańska koncepcja kultury*. Audiencja generalna 8 lutego 1984 r., w: *Wiara i kultura*, dz. cyt., s. 248; por. też Z. Krzyszowski, *Kościół w funkcji kulturotwórczej*, w: *Kościół w czasach Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 303.

⁴⁶ Por. ChL 44; por. też Z. Krzyszowski, *Kościół w funkcji kulturotwórczej*, dz. cyt., s. 315; J. Majka, *Chrześcijański pluralizm kulturowy*, w: *Chrześcijanin w Kościele*, red. J. Majka, Wrocław 1979, s. 202–206; tenże, *Kultura a ewangelizacja świata*, w: *Idee przewodnie soborowej Konstytucji o Kościele*, red. S. Grzybek, Kraków 1971, s. 179–190.

⁴⁷ EiEu 59; por. Jan Paweł II, „*Silmy się dobrze myśleć*”. Spotkanie z przedstawicielami świata nauki i kultury, OR 6 (1992), s. 14–16; tenże, *Bądźcie świadkami prawdy i miłości*. Przemówienie do społeczności uniwersyteckiej Leuven 20 maja 1985 r., w: *Wiara i kultura*, dz. cyt., s. 303–304; P. Poupard, *Wiara i kultura*, dz. cyt., OR 9–10 (1994), s. 35–37.

⁴⁸ Por. ChL 44; Jan Paweł II, *Zadania świeckich w porządku doczesnym*, dz. cyt., s. 346; tenże, *Niech Bóg obdarzy mocą i wsparciem katolików działających w świecie środków społecznego przekazu*. Orędzie Ojca Świętego na XXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 31 maja 1992 r., w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego, OR 5 (1992), s. 5–6; tenże, *W służbie przekazu Ewangelii dzisiejszemu światu*. Spotkanie z uczestnikami Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, OR 6 (1992), s. 48–49; por. też IM 3, 13; J. Stala, *Uczestnictwo wiernych w dziele ewangelizacji*, art. cyt., s. 227–228.

Podsumowanie

Jan Paweł II w swoim nauczaniu poświęca wiele miejsca ukazaniu niezastąpionej roli laikatu w Kościele. Stanowczo odchodzi od dawnego przekonania o biernej jedynie postawie świeckich, umieszczającej ich w pozycji podrzędnej w stosunku do stanu duchowego. Papież, w duchu nauczania *Vaticanum II*, przedstawia w jasnym świetle laikat, pokazując, że wierni świeccy podobnie jak inne stany tworzą Kościół, są za niego odpowiedzialni i nieodzowni w owocnym wypełnianiu jego misji.

W przekonaniu Jana Pawła II misja Kościoła polega na rodzeniu nowej komunii przez komunię istniejącą. Ostatecznym celem misyjnej komunii jest doprowadzenie ludzi do komunii z samym Bogiem. Urzeczywistnia się ona poprzez głoszenie Ewangelii zarówno narodom, do których dociera po raz pierwszy, jak i tym, które niegdyś Dobrą Nowinę przyjęły, lecz obecnie odeszły od swych ewangelicznych korzeni. Wielkie przestrzenie apostołskiej pracy stoją na tym polu przed laikatem. Jego członkowie mogą ją realizować zgodnie ze swoim „świeckim charakterem”, to znaczy poprzez swoją obecność w świecie, gdzie żyją zgodnie z duchem Ewangelii Chrystusowej.

Pole misyjnego oddziaływania laikatu jest niezwykle obszerne. Obejmuje ono wszystkie sfery życia społecznego. Ewangelizacyjne zaangażowanie świeckich w istocie stanowi służbę na rzecz osoby, która zajmuje uprzywilejowaną pozycję w pasterskiej trosce Kościoła. Miejscem urzeczywistniania misji świeckich jest podstawowa komórka społeczna, czyli rodzina, będąca ośrodkiem promocji właściwych relacji z Bogiem i pomiędzy ludźmi. Zadanie laikatu to ukazywanie i urzeczywistnianie chrześcijańskiej miłości w rozmaitych relacjach w życiu społecznym. Obszarem wypełniania posłannictwa świeckich jest sfera życia gospodarczego i politycznego, jako ta, która winna być kształtowana w duchu chrześcijańskim. Konieczne jest ponadto ich zaangażowanie na rzecz promowania pokoju. Szczególnie ważna jest obecność chrześcijan świeckich w środowiskach kulturotwórczych, kultura bowiem, w przekonaniu Biskupa Rzymu, ma niebagatelne znaczenie w procesie przekazu wiary, stając się nośnikiem treści religijnych. Wreszcie polem misyjnego zaangażowania laikatu są różnorakie środki społecznego przekazu – narzędzia, dzięki którym Ewangelia może docierać do szerokich kręgów społeczeństwa.

Misyjne zaangażowanie laikatu decyduje o skuteczności posłannictwa Kościoła. Bez jego udziału głoszenie Dobrej Nowiny miałyby bardzo ograniczony zasięg. Dzięki chrześcijanom świeckim misja Kościoła może objąć te obszary życia społeczności ludzkich, do których kapłani mają utrudniony dostęp, bądź nigdy nie byłiby w stanie dotrzeć. Zatem należy wyraźnie stwierdzić, że owoce misji Kościoła zależą od całej komunii kościelnej, w tym również od zaangażowania laikatu.

Riassunto

LA MISSIONE DEL LAICATO NELLA CHIESA NELL'INSEGNAMENTO DI GIOVANNI PAOLO II.

Giovanni Paolo II nel suo insegnamento dedica largo spazio per mostrare importante ruolo del laicato nella Chiesa. Egli decisamente lascia la vecchia convinzione, secondo la quale i laici occupano nella Chiesa solo una posizione passiva mettendo loro nella posizione secondaria in confronto allo stato sacerdotale. Il Pontefice invece, in spirito del Vaticano II, presenta il laicato in luce favorevole e mostra che esso – similmente come gli altri stati di vita – costituisce la Chiesa, è responsabile di essa e necessario nella fruttifera realizzazione della sua missione.

La missione della Chiesa, secondo il Papa, consiste nel generare alla nuova comunione tramite la comunione già esistente. Il definitivo scopo della comunione missionaria è il condurre gli uomini alla comunione con Dio stesso. La missione ecclesiale si realizza tramite la predicazione del Vangelo sia alle nazioni alle quali la Buona Novella arriva per la prima volta, sia a quelle che prima l'hanno accettata, ma adesso si sono allontana nate dalle loro radici vangeliche. In questo campo davanti ai laici sta grande spazio del lavoro apostolico, e loro possono realizzarlo in armonia con il suo "carattere laico", cioè con la presenza nel mondo, in cui vivono secondo lo spirito del Vangelo di Cristo.

Il campo dell'attività missionaria del laicato è molto vasto. Essa abbraccia tutte le zone della vita sociale. L'impegno evangelizzatrice dei laici infatti è il servizio per la persona umana che occupa un posto privilegiato nella cura pastorale della Chiesa. Il campo della realizzazione della missione dei laici è costituito dalla famiglia, gvale ambiente della promozione delle tipiche relazioni con Dio e tra gli uomini. Il compito del laicato è mostrare ed attuare l'amore cristiano in varie relazioni della vita sociale. La zona del compimento della missione dei laici è la sfera della vita politica ed economica, l'attività per la promozione di pace, la presenza gli ambienti creati la cultura umana, e anche nelle comunicazioni sociali. Grazie all'attività dei laici su questi campi il Vangelo può raggiungere i vasti gruppi della società.

L'attività missionaria del laicato incide sull'efficacia della missione della Chiesa. Senza partecipazione del laicato alla proclamazione della Buona Novella, essa avrebbe un limitato raggio d'azione. Grazie ai cristiani laici la missione della Chiesa può abbracciare queste sfere della vita umana, alle quali i sacerdoti anno un accesso più difficile o le quali non raggiungerebbero mai. Allora si deve affermare, che gli effetti della missione della Chiesa dipendono da tutta la comunione ecclesiale, in questo anche dall'attività del laicato.

O. dr Michał LUKOSZEK OSPPE – ur. w 1973 r., dr teologii. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego Zakonu Paulinów w Krakowie (magisterium 2000) oraz Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu (licencjat 2004, doktorat 2007). Rektor i wykładowca WSD Zakonu Paulinów w Krakowie. Przeor Klasztoru Ojców Paulinów na Skałce w Krakowie.